

Article Info/Makale Bilgisi

Received/Geliş: 17.05. 2019 Accepted/Kabul: 27.09. 2019 Published/Yayınlanma: 25.10.2019

Yabancı Dile Yönelik Kaygı, Özyeterlik ve Tutum Arasındaki ilişkiler

Murat Tuncer¹
Ahmet Egemen AKMENÇE²

Öz

Bu araştırmanın genel amacı, yabancı dil dersine yönelik kaygı, özyeterlik ve tutum arasındaki ilişkileri belirlemektir. Bu amaçla araştırma örnekleminde yabancı dile yönelik kaygı, tutum ve özyeterlik ölçeklerinin uygulanması suretiyle veriler toplanmıştır. İlişkisel tarama modeline göre yürütülen araştırmanın örneklemini, 2018-2019 Eğitim-Öğretim yılında, Elazığ il merkezindeki devlet ortaokullarında öğrenim gören toplam 594 10,11 ve 12 sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Korelasyon analizi sonucunda yabancı dile yönelik kaygı, tutum ve özyeterlik algıları arasında pozitif ve anlamlı ilişkiler olduğu belirlenmiştir. Çoklu regresyon analizi Stepwise metoduna göre iki model üretilmiştir. İlk modele göre tutum özyeterliğe ait varyansın yüzde 40.6'sını açıklamaktadır. İkinci modelde yabancı dile yönelik kaygının eklenmesi ile bu oran yüzde 41.8'e çıkmıştır. Bu bulgulara göre yabancı dil kaygısı ve yabancı dile yönelik tutum yabancı dil özyeterliği açısından dikkate alınması gereken değişkenlerdir. Eğitim-Öğretim süreçlerinde yabancı dil özyeterlik algılarının artırılmasında kaygı ve tutum işlevsel araçlar olarak değerlendirilebilir.

Anahtar Kelimeler: Yabancı dil Kaygısı, Yabancı Dilde Özyeterlik, Yabancı dile Yönelik Tutum, Regresyon Analizi

Relations among Anxiety, Self-Efficacy and Attitude towards Foreign Language

Abstract

The general aim of this study is to determine the relationships between anxiety, self-efficacy and attitude towards foreign language lesson. For this purpose, data was collected by applying the scales of anxiety, attitude and self-efficacy for the foreign language from the research sample. The sample of the research carried out according to the correlational survey model is composed of 594, 10, 11 and 12 students attending public high schools in Elazığ province in the 2018-2019 academic year. As a result of the correlation analysis, it was determined that there were positive and significant relationships between the perceptions of anxiety, attitude and self-efficacy on foreign language. Through Multiple regression analysis and Stepwise method two models have been produced. According to the first model, the attitude explains 40.6% of the variance of self-efficacy. In the second model, this ratio has increased to 41.8 percent with the addition of the foreign language anxiety. According to these findings, foreign language anxiety and foreign language attitude should be considered in terms of foreign language self-efficacy. Anxiety and attitude can be considered as functional tools in increasing the self-efficacy perception of foreign language in educational processes.

Keywords: Foreign Language Anxiety, Foreign Language Self-Efficacy, Attitude Towards Foreign Language, Regression Analysis

¹ Doç.Dr., Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü, mtuncer@firat.edu.tr

² Doktora Öğrencisi, Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, egemenakmence@gmail.com,

1.Giriş

Türkiye’de resmi olarak ilkokul ikinci sınıf seviyesinde verilmeye başlanan İngilizce eğitimi, okul öncesi eğitim kurumlarına kadar inmiştir. Her öğretim kademesinde verilmesine karşın yabancı dil öğrenimi yıllardır eğitimcileri, velileri ve hatta öğrenenleri tatmin etmemektedir. Tüm harcanan zaman, para ve enerjiye rağmen İngilizce eğitimi hedeflenen seviyeden oldukça uzaktır. Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV) ve British Council’in (2013) verilerine göre Türkiye’deki öğrencilerin çoğunun İngilizce yeterlilik düzeyi, uzun süren eğitimden sonra bile istenen seviyeye ulaşamamaktadır. İngilizce Yeterlilik Endeksine verilerine göre ise Türkiye, 2018’de 80 ülke arasında 73. Sırada (EF English Proficiency Index, 2018) yer almıştır.

Canlı bir varlık olarak kabul edilen dil (Erişek & Yücel,2002), aynı zamanda dinamik ve değişken bir yapıya sahiptir. Bu nedenle diğer branşlarda olduğu gibi sabit bir öğrenme veya öğretme metodu bulunmamaktadır. Bu soruna çözüm olarak başvurulan farklı bir ülkedeki dil öğretim metodunun devşirilerek kullanılması pek çok sorunu da beraberinde getirmektedir. Bu nedenle Ülsever (1998) ve Acat’ın da (2000) değindiği gibi dil öğretiminin ilkeleri ülkeye hatta bölgeye özgüdür. Örneğin turizmin yoğun olduğu ve insanların yaşamlarını kazanmak için yabancı dil bilgisine sahip olmaları gereken toplumlarda pratik bilgi ön planda iken, uygulama imkânı olmayan uluslarda yazma ve okuduğunu anlama daha fazla önem kazanabilmektedir.

Yabancı dil bakımından toplumlar arasındaki bilgi ve beceri farkının öğretim metodlarının yanı sıra öğrenen özelliklerinden de etkilendiği düşünülmektedir. Alan yazın incelendiğinde yabancı dil öğrenimini olumlu ve olumsuz biçimde etkileyen birçok etken olduğu dikkati çekmektedir. Bu etkenler arasında kaygı, öz yeterlik algısı ve tutum da yer almaktadır. Bu araştırma dil öğrenme konusunda etkili olduğuna inanılan değişkenler evreninden öğrenen özellikleri arasında yer alan kaygı, tutum ve özyeterlilikle sınırlandırılmıştır.

Yabancı Dil Öğreniminde Kaygı

Yabancı dil öğrenimini etkileyen önemli unsurlardan biri kaygıdır. Kaygı yıllardır araştırılan ve önemini yitirmemiş bir konu olarak eğitim araştırmalarında yerini almaktadır (Kapıkıran, 2006). Sapir ve Aranson (1990) kaygıyı belirsizlik, korku, endişe, sıkıntı, huzursuzluk, kontrol kaybı ve kötü bir şey olacağı endişesiyle hoş olmayan duygu durumu olarak tanımlamışlardır. Yabancı dil kaygısı ise yabancı dil ortamlarıyla özdeşleşen, konuşma dinleme ve öğrenmeyi etkileyen gerilim ve korku durumu olarak tanımlanmaktadır (MacIntyre & Gardner, 1994). Yapılan birçok araştırma, diğer alanlarda yüksek başarı gösteren bireylerin yabancı dil sınavlarında yüksek düzeyli kaygıya sahip olarak başarısız olabildiğini göstermiştir (Baş, 2013). Arnold ve Brown’a göre (1999) kaygı yabancı dil öğrenim sürecini en fazla

tıkayan duyuşsal faktördür. Öğrenenin kişisel problemleri, iletişim problemleri, düşük benlik saygısı, kimliğini kaybetme korkusu, rekabetçilik, öğrenmeye ilişkin gerçekçi olmayan inanç ve beklentiler kaygı oluşumuna zemin hazırlamaktadır. Bazı öğretmenlerin öğrencileri öğrenmeye motive etmek için korkutması, hata düzeltme ve geribildirim sırasında sert ve küçük düşürücü bir tutum içinde olmaları da kaygıyı arttıran etmenlerdendir (Batumlu, 2007).

Horwitz, Horwitz ve Cope'a (1991) göre yabancı dil öğrenimi, öğrenenlerin benlik algılarını, inançlarını ve yabancı dil öğrenme ortamına özgü davranışlarını içeren karmaşık bir süreçtir. Ana dillerinde kendilerini ifade ederken ve başkalarına anlatırken zorlanmayan bireyler bunları yabancı dilde yapmaları istenirken zorlanmakta ve yabancı dilde gerçekleştirmeleri beklenen her türlü performansı benlik algıları için tehdit olarak algılamaktadırlar. Bu kişiler başarılı bir iletişimci olmalarına rağmen yabancı dil ortamlarında çekingen, korkulu ve panik halinde olabilmektedirler (Horwitz, Horwitz, & Cope, 1986).

Yabancı Dil Özyeterliği

Öz yeterlik kavramı Bandura (1997: 3) tarafından "*bireyin belli bir performansı göstermek için gerekli etkinlikleri organize edip, başarılı olarak yapma kapasitesi hakkında kendine ilişkin yargısı*" şeklinde ifade edilmiştir (Akt: Tataroğlu, 2009). Öz yeterlik inancı kişinin günlük hayatta karşılaştığı problemlere ne düzeyde göğüs gerebileceğini de belirler (Bıkmaz, 2002). Öz yeterliği yüksek olan bireyler daha cesur, hata yapmaktan çekinmeyen, hata yapsa da kolay bir şekilde tekrar motive olanlardır ancak öz yeterliği düşük kişiler risk almayı sevmeyen, hata yapmaktan korkan ve hata yaptıklarında kolay motive olamayanlardır (Bandura, 1997).

Etkili bir eğitim öğretim için öğrencilerde özyeterlik inancı geliştirmek çok önemlidir. Çünkü öğrenci başarabileceğine inandığı ölçüde başarıya ulaşır. Diğer bir deyişle, kendine inanmayan öğrenci bir şeyleri başarmak için veya kendine verilen görevleri tam olarak yerine getirmek için gerekli çabayı gösteremez (Arslan, 2012).

Alan yazında özyeterliğin başarı üzerindeki etkisi birçok araştırmaya konu olmuştur. Duman (2007), geliştirmiş olduğu İngilizce özyeterlik ölçeği ile yürütmüş olduğu çalışmasında, özyeterliğin öğrenci başarısını büyük oranda etkilediğini ortaya koymuştur. Mickhuley ve diğerleri (1996) yapmış oldukları deneysel araştırmada özyeterlikleri düşük olan öğrencilerin başarılarının da düşük olduğunu saptamışlardır. Huang ve Chang (1996) özyeterliğin ne gibi faktörlerden etkilendiğini incelemiş, araştırmanın sonucu olarak; yabancı dil ders başarısının özyeterliği etkileyen bir faktör olduğunu, sınavlarda başarı elde etmiş öğrencilerin, takibindeki yabancı dil eğitimlerinde daha fazla özgüven ve özyeterlik sergiledikleri ortaya konmuştur. Bandura'ya (1986) göre öğrenciler çoğu zaman İngilizce kabiliyetleri olmadığından başarısız olmamakta, kendilerini başarısız olduklarına inandırdıkları için başarısız olmaktadır. Bu fikir Graham ve Weiner (1996) tarafından da destek görmektedir. Chamot

(1993), öğrencinin bir işte başarılı olabilmesi için yüksek seviyede özgüven sahibi olması gerektiğini vurgular. Kendine güvenen öğrencilerin sınav kâğıtları üzerindeki beklentileri de yüksektir.

İngilizce öğrenimi birbirinden bağımsız dört beceri üzerine gerçekleşir. Bu beceriler okuma, yazma, dinleme ve konuşmadır. Büyükduman(2006), yabancı dilde özyeterliği bu saydığımız dört beceride yeterliğe bağlamaktadır. Ancak bireylerin bu becerilerden herhangi birinde başarıları olmaları, başka bir beceride de başarılı olacakları anlamına gelmemektedir. Bu süreçte dikkate alınması gereken pekçok etken söz konusudur. Bu etkenlerden biri de yabancı dile yönelik tutumdur.

İngilizce Dersine İlişkin Tutum

Shaw ve Wright (1967: 9)'a göre tutum kişilerin davranışlarını yöneten ve onlara rehberlik eden bir güçtür. Bu araştırmacılar bireylerde tutumun doğuştan gelmediğini, sonradan edinildiğini ancak edinildikten sonra da kolay kolay değiştirilemediğini iddia etmektedirler. Bireyler yaşadıkları olaylara anlam yüklemekte ve bu anlamlar onların bireysel deneyimlerini yansıtmaktadır (Yenilmez ve Özabacı, 2003). Deneyimler ise inanç ve yaklaşımları şekillendirerek tutum halini almaktadır.

Feldman'a (1996) göre tutumlar öğrenilebilir ve yaşantılara bağlı olarak değişebilir. Ancak erken yaşta edinilen tutumlar bu önermenin aksine kolay kolay değişmezler (Bordens ve Horowitz, 2002; Freedman, Sears ve Carlsmith, 2003). Bu açıdan bakıldığında öğrenme-öğretme yaklaşımları tutum oluşturma veya tutum değiştirme işlevi görebilirler. Öğrencinin öğretmene, dersin kendisine, arkadaşlarına, ders kitabına veya öğrenme ortamına yönelik tutumlarının olumlu olması, yabancı dilde başarıyı arttıracak unsurlar arasında sıralanabilir. Kazazoğlu (2013) olumlu tutumları başarıyı artıran olumsuz tutumları ise başarısızlığa neden olan bir durum olarak görmektedir.

Öğretmenin, okul ve öğrencileri hakkındaki tutumu öğrenci başarısı etkileyen en önemli unsurlardan biridir (Kanjira, 2008). Düşük beklentilerle öğretim yapan bir öğretmen ile yüksek hedefler koyup öğrencilerine çok çeşitli öğretim yöntemleri uygulayan bir öğretmenin öğrencileri arasında da elle tutulur farklar olması beklenen bir durumdur.

Buraya kadar yabancı dil öğretimi açısından önemine değinilen tutum, kaygı ve özyeterlik algıları alan yazında pek çok araştırmaya konu olmuştur. Günümüzde de bu yönde çalışmaların yapılıyor olması problem evreninin veya değişken etkilerinin tam olarak yapılamadığı şeklinde yorumlanabilir. Bunun yanında yapılan çalışmaların çoğunlukla karşılaştırmaya dayalı olması, araştırılan değişkenleri etkileyen durumların ikinci planda kalması farklı bakış açılarıyla planlanacak yeni araştırmalara ihtiyacı ortaya çıkarmaktadır. Bu araştırmada bu bakış açısıyla planlanmıştır. Araştırmada yabancı dil öğreniminin öğrenen özellikleri arasında yer alan kaygı, tutum ve özyeterlik ilişkisel bağlamı ile araştırılmıştır. Bu bilgilere göre bu araştırmanın genel amacı, yabancı dil dersine yönelik kaygı, özyeterlik ve tutum arasındaki ilişkileri belirlemektir. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır;

- Yabancı dil dersine yönelik tutum, kaygı ve özyeterlik arasında ne yönde ve düzeyde ilişkiler vardır?
- Yabancı dil dersine yönelik tutum yabancı dil özyeterliğine ilişkin varyansın ne kadarını açıklamaktadır?
- Yabancı dil dersine yönelik tutum ve kaygı yabancı dil özyeterliğine ilişkin varyansın ne kadarını açıklamaktadır?

2.Yöntem

Bu araştırma nicel araştırma yöntemlerinden tarama yöntemine göre yürütülmüştür. Alan yazında artık kabul görmüş tanımlamalara göre tarama yöntemi deneysel yöntemlerdeki gibi herhangi bir manipülasyona gerek duymaksızın var olan değişkenlerin olduğu halleriyle ölçülmesi esasına dayanmaktadır (Karasar,2013).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni Elazığ ili lise öğrencileri olarak belirlenmiştir. Bu evrenden rastgele bir seçimle seçilen iki lisedeki 2018-2019 Eğitim öğretim yılında Elazığ'da iki farklı lisede 10,11 ve 12. sınıf şubesinde öğrenim gören öğrenciler öğrencileri ise araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Araştırmaya 10. Sınıf 242, 11. Sınıf 210 ve 12. Sınıf 142, toplamda 594 öğrenci dahil edilmiş, bu öğrencilerin cinsiyet dağılımı 298 kadın, 296 erkek şeklindedir.

Veri Toplama Araçları

Araştırma kapsamında üç farklı ölçme aracından yararlanılmıştır. Bu araçlardan biri Yabancı dil ders kaygısı ölçmek amacıyla Horwitz ve Cope (1986) tarafından geliştirilen kaygı ölçeğidir. Bu ölçek Aydın (2001) tarafından Türkçe'ye uyarlanmış ve Gürsu (2011) tarafından yapılan geçerlik güvenirlik çalışması neticesinde orijinal iç tutarlığı .93 olan ölçeğin test tekrar test korelasyonu .83 olduğu bulunmuştur. Üç alt boyut toplam 33 maddeden oluşan likert bir ölçektir. Bu araştırmada kaygı ölçeğinin Cronbach Alpha katsayısı .750 bulunmuştur.

Araştırmada kullanılan diğer bir ölçme aracı Yanar ve Bümen (2012) tarafından geliştirilen yabancı dilde öz yeterlik inancı ölçeğidir. 8 Madde okuma, 10 madde Yazma, 10 madde Dinleme ve 6 madde konuşma alt boyutlarından oluşan ölçek toplam 34 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin Cronbach alfa güvenirlik katsayısı 0,97 olarak bulunmuştur. Bu araştırmada Özyeterlik ölçeğinin Cronbach Alpha katsayısı .957 bulunmuştur.

Araştırmada ayrıca Kazazoğlu (2011) tarafından geliştirilen İngilizce dersine yönelik tutum ölçeği kullanılmıştır. Toplam 27 maddeden oluşan bu ölçme aracı derse yönelik olumlu düşünceler, derse yönelik olumsuz düşünceler ve öğrenmeye yönelik olumlu düşünceler şeklinde toplam üç alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin Cronbach-Alfa iç tutarlılık katsayısı ölçeği geliştiren araştırmacı tarafından .73 olarak saptanmıştır. Bu araştırmada tutum ölçeğinin Cronbach-Alfa. Katsayısı .933 olarak hesaplanmıştır. Araştırmada kullanılan ölçme araçlarının kullanım izinleri mail yoluyla alınmıştır.

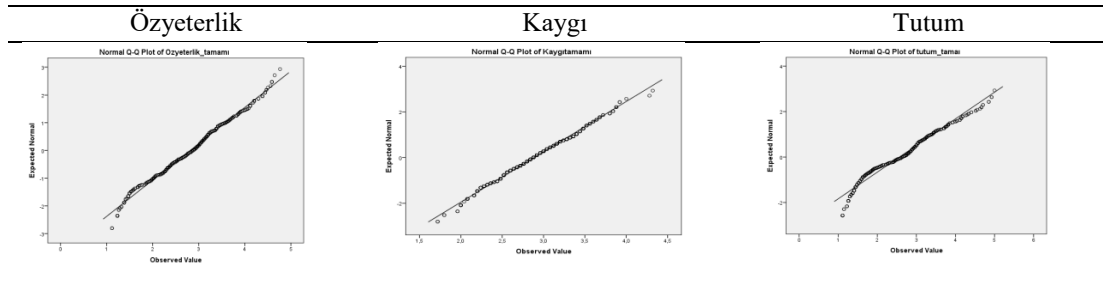
Verilerin Toplanması ve Analizi

Veri toplama araçları bizzat araştırmacılar tarafından uygulanmıştır. Üç haftalık bir zaman diliminde uygulanan ölçeklerin cevaplandırılmasında gönüllülük esası dikkate alınmıştır. Ölçeklerin uygulanması suretiyle toplanan verilerin değerlendirilmesinde çoklu regresyon analizinden yararlanılmıştır. Çoklu regresyon analizinin ön sayıtlarından olan normal dağılım için çarpıklık ve basıklık katsayıları hesaplanmıştır. Doğrusallık için Q-Q grafikleri ve çoklu bağlantı problemi için VIF ve Tolarence değerleri hesaplanmıştır. Araştırmadaki bağımlı değişkenlerin çarpıklık ve basıklık değerleri Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Bağımlı Değişkenlerin Çarpıklık ve Basıklık Değerleri

	N	Mean	Std. Deviation	Skewness	Kurtosis
	Statistic	Statistic	Statistic	Statistic	Std. Error
Kayıtamamı	594	2,8858	,45365	,107	,100
Ozyeterlik_tamam	594	2,8163	,76319	,005	,100
tutum_tamamı	594	2,5664	,85315	,326	,100
Valid N (listwise)	594				

Demir, Saatçioğlu ve İmrol’a göre (2016) çarpıklık ve basıklık değerlerinin ± 2 aralığında olması dağılımın normal olduğu şeklinde yorumlanmaktadır. Buna göre Tablo 18’deki çarpıklık ve basıklık değerleri regresyon analizi ön sayıtlarından olan dağılımın homojenliği şartını sağlamaktadır. Regresyon analizinin bir diğer ön sayıtları olan doğrusallık için Q-Q grafikleri elde edilmiş ve Şekil 1’de verilmiştir.

Şekil 1. Özyeterlik, Kaygı ve Tutum Q-Q grafikleri

Şekil 1’de de görüleceği gibi her üç bağımsız değişken doğrusallık şartını sağlamaktadır. Regresyon analizi ve bu analizin ön sayıtlarından bir diğeri olan çoklu bağlantı problemine ilişkin değerler ise Tablo 3’de verilmiştir.

3.Bulgular

Araştırmada öncelikle bağımlı değişkenler arasında ne yönde ve düzeyde bir ilişki olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla korelasyon analizi yapılmış ve Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Kaygı, Özyeterlik ve Tutum Ölçekleri İle Alt Boyutları Arasındaki Korelasyon Analizi Tablosu

Korelasyon	N	Pear. (r)	p	Korelasyon	Pear.(r)	p
DDYİ*DDKK	594	.301	.000**	Derse olumsuz* Okuma	-.576	.000**
YKK*DDKK	594	.062	.133	Derse olumlu* Okuma	-.588	.000**
Okuma*DDKK	594	-.301	.000**	Öğrenmeye olumsuz* Okuma	-.516	.000**
Yazma*DDKK	594	-.251	.000**	Dinleme* Yazma	.690	.000**
Dinleme*DDKK	594	-.216	.000**	Konuşma* Yazma	.736	.000**
Konuşma*DDKK	594	-.286	.000**	Kaygı tam.* Yazma	-.241	.000**
Kaygı tam.*DDKK	594	.962	.000**	Özyet.tam.* Yazma	.886	.000**
Özyet.tam.*DDKK	594	-.294	.000**	Tutum* Yazma	-.513	.000**
Tutum*DDKK	594	.241	.000**	Derse olumsuz* Yazma	-.471	.000**
Derse olumsuz*DDKK	594	.185	.000**	Derse olumlu* Yazma	-.489	.000**
Derse olumlu*DDKK	594	.262	.000**	Öğrenmeye olumsuz* Yazma	-.407	.000**
Öğrenmeye olumsuz*DDKK	594	.133	.000**	Konuşma* Dinleme	.716	.000**
YKK*DDYİ	594	-.164	.000**	Kaygı tam.* Dinleme	-.180	.000**
Okuma*DDYİ	594	-.358	.000**	Özyet.tam.* Dinleme	.904	.000**
Yazma* DDYİ	594	-.299	.000**	Tutum* Dinleme	-.570	.000**
Dinleme* DDYİ	594	-.268	.000**	Derse olumsuz* Dinleme	-.521	.000**
Konuşma* DDYİ	594	-.275	.000**	Derse olumlu* Dinleme	-.533	.000**
Kaygı tam.* DDYİ	594	.441	.000**	Öğrenmeye olumsuz* Dinleme	-.484	.000**
Özyet.tam.* DDYİ	594	-.339	.000**	Kaygı tam.* Konuşma	-.255	.000**
Tutum* DDYİ	594	.419	.000**	Özyet.tam.* Konuşma	.862	.000**
Derse olumsuz* DDYİ	594	.367	.000**	Tutum* Konuşma	-.552	.000**
Derse olumlu* DDYİ	594	.433	.000**	Derse olumsuz* Konuşma	-.522	.000**
Öğrenmeye olumsuz* DDYİ	594	.347	.000**	Derse olumlu* Konuşma	-.500	.000**
Okuma*YKK	594	.267	.000**	Öğrenmeye olumsuz* Konuşma	-.473	.000**
Yazma* YKK	594	.197	.000**	Özyet.tam.* Kaygı tam.	-.267	.000**
Dinleme* YKK	594	.296	.000**	Tutum* Kaygı tam.	.252	.000**
Konuşma* YKK	594	.250	.000**	Derse olumsuz* Kaygı tam.	.192	.000**
Kaygı tam.* YKK	594	.247	.000**	Derse olumlu* Kaygı tam.	.284	.000**
Özyet.tam.* YKK	594	.286	.000**	Öğrenmeye olumsuz* Kaygı tam.	.134	.000**
Tutum* YKK	594	-.220	.000**	Tutum* Özyet. tam.	-.637	.000**
Derse olumsuz* YKK	594	-.216	.000**	Derse olumsuz* Özyet. tam.	-.589	.000**
Derse olumlu* YKK	594	-.175	.000**	Derse olumlu* Özyet. tam.	-.597	.000**
Öğrenmeye olumsuz* YKK	594	-.252	.000**	Öğren. olumsuz* Özyet. tam.	-.530	.000**
Yazma* Okuma	594	.689	.000**	Derse olumsuz* Tutum tam.	.930	.000**
Dinleme* Okuma	594	.754	.000**	Derse olumlu* Tutum tam.	.950	.000**
Konuşma* Okuma	594	.653	.000**	Öğrenmeye olumsuz* Tutum tam.	.904	.000**
Kaygı tam.* Okuma	594	-.282	.000**	Derse olumlu* Derse olumsuz	.822	.000**
Özyet.tam.* Okuma	594	.878	.000**	Öğrenmeye olumsuz* Derse olumsuz	.789	.000**
Tutum* Okuma	594	-.623	.000**	Öğrenmeye olumsuz*Derse olumlu	.813	.000**

DDKK: Dil Dersinde Konuşma Kaygısı, DDYİ: Dil Dersine Yönelik İlgi, YKK: Yabancılarla Konuşma Kaygısı, **0,01 düzeyinde anlamlı

Tablo 2’ye göre : Kaygı, Özyeterlik Ve Tutum ölçekleri ile alt boyutları arasında pozitif ilişkiler gözlenmiştir ($p < .001$). Ölçekler ve alt boyutlar arasındaki en yüksek korelasyon “*Kaygı Ölçeğinin Tamamı*” ile “*DDKK*” alt boyutu ($r = .962$, $p < .000$) arasında, en düşük korelasyon ise “*Öğrenmeye Karşı Olumsuz Düşünme*” alt boyutu ile “*Kaygı ölçeğinin Tamamı*” arasında ($r = .134$, $p < .001$) arasında gözlenmiştir. Bazı ölçekler ve alt boyutlar arasında negatif bir ilişki gözlenmiştir. Uygulanan

korelasyon testi sonucunda sadece “DDKK ile YKK” arasında anlamlı düzeyde bir ilişki gözlenememiştir ($r=.062$, $p>.005$).

Araştırmada ikinci olarak İngilizce dersine yönelik kaygı ve tutumun özyeterlik algıları üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Bu duruma yönelik çoklu regresyon analizi sonuçları Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. Yabancı dile yönelik kaygı ve tutumun özyeterlik üzerindeki etkisine dair regresyon analizi

	Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	β	t	p	F	Model (p)	R ²	VIF	Durbin-Watson:
Model 1	Özyeterlik	Sabit	4,280	55,866	,000	405.201	,000	.406	1.000	1.761
		Tutum	-,570	-20,130	,000					
Model 2	Özyeterlik	Sabit	4,765	30,156	,000	212.601	,000	.418	1.068	
		Tutum	-,545	-18,781	,000					
		Kaygı	-,191	-3,504	,000					

Tablo 19’deki VIF değerlerine göre çoklu bağlantı (oto-korelasyon) problemi bulunmamaktadır. Green ve Salkind’e göre (2010) VIF değerlerinin 10’dan küçük olması otokorelasyon sorunu olmadığı anlamına gelmektedir. Regresyon analizi Stepwise metoduna göre iki model üretilmiştir. İlk modelde de görüleceği üzere tutum özyeterliğe ait varyansın yüzde 40.6’sını açıklamaktadır. İkinci modelde yabancı dile yönelik kaygının eklenmesi ile bu oran yüzde 41.8’e çıkmıştır. Son model itibariyle oluşan regresyon eşitliği şu şekildedir;

$$\text{Özyeterlik} = 4.765 - .545 * \text{Tutum} - .191 * \text{Kaygı}$$

4.Sonuç ve Tartışma

Önceki bölümde de değinildiği gibi araştırma konusunu oluşturan kaygı, tutum ve özyeterlik birbirinden bağımsız bir biçimde pek çok araştırmaya konu olmuştur. Ancak bu üç değişkenin birbirleriyle nasıl bir örüntü halinde oldukları konusunda bir araştırma sınırlılığı mevcuttur. Bu sınırlılık elde edilen bulguların alan yazın araştırmaları ile tartışılması açısından da sorun yaratmaktadır. Bu nedenle araştırmada elde edilen bulgular sınırlı sayıdaki araştırma ile karşılaştırılarak değerlendirilebilmiştir.

Araştırmada Kaygı, Özyeterlik ve Tutum olmak üzere toplam üç bağımlı değişken kullanılmış ve son olarak bu bağımlı değişkenlerin birbirini yordayıp yordamadığı regresyon analiziyle tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu analizin yapılması için tüm şartlar sağlanmıştır. Çarpıklık ve basıklık değerlerinin ± 2 aralığında (George ve Mallery’den (2003) Akt. Güven, 2014) ve VIF değerlerinin 10’dan küçük olması (Topal, Eydurhan, Yağanoğlu, Sönmez ve Keskin, 2010) regresyon analizi yapılabileceği şeklinde değerlendirilmektedir.

Araştırma sonucunda yabancı dile yönelik kaygı, tutum ve özyeterliğin yüksek düzeyde ve manidar bir ilişki içinde oldukları belirlenmiştir. Yabancı dile yönelik tutum özyeterliğe ait varyansın yüzde 40.6’sını, yabancı dile yönelik kaygının eklenmesi ile yüzde 41.8’ini açıklamaktadır. Bu konuda

alan yazında bazı benzer çalışmalara ulaşılmıştır. Tuncer ve Doğan (2015) yapmış oldukları araştırmada kaygı ve özyeterlik arasında pozitif yönlü bir ilişki bulmuşlardır. Benzer şekilde Orakçı, Aktan ve Toraman (2019) İngilizce özyeterlik inancı ile yabancı dil öğrenme kaygısı arasında ilişki olduğunu rapor etmiştir. Karagöl ve Başbay da (2018) yapmış olduğu araştırmada İngilizceye yönelik tutum ve kaygı arasında bir ilişki olduğunu belirlemişlerdir. Buna karşın Kaygı ve özyeterlik arasında negatif ilişki olduğunu savunan araştırmalar (Tsai, 2013; Noghabi, 2012; Erkan ve Saban, 2011; Ghonsooly ve Elahi, 2010; Mills vd.,2006; Cheng, 2001) da mevcuttur. Bu çalışmalara ek olarak Yang, Lay, Tsao, Liou ve Lin (2007) tarafından yapılan ve öz yeterliğin dil kaygısına etkisini araştıran çalışmadan da söz edilebilir. Bu çalışma kaygının, dil özyeterlik algısına etki ettiğini ortaya koymuştur. Bir diğer çalışma, Rahemi'nin (2007) sosyal bilimler öğrencileri üzerinde yapmış olduğu araştırmadır. Bu çalışmada yabancı dil özyeterlikleri düşük olan öğrencilerin, tutumlarının da olumsuz olduğu belirlenmiştir. Chang (2001) kaygı ve özyeterlik arasındaki ilişkiyi ortaya koymaya çalıştığı araştırmasında, öğrenci kaygı seviyesi arttıkça yabancı dil özyeterliğin bu durumdan olumsuz etkilendiğini rapor etmiştir. Woodrow (2001) ise yetişkinler üzerinde yapmış olduğu araştırmada, yabancı dil öğreniminde somut olmayan değişkenler üzerinde durmuş, kendi geliştirmiş olduğu ölçeğin uygulama sonucunda; kaygı, özyeterlik, motivasyon ve dil öğrenme stratejilerinin birbirleriyle çok yakın ilişkide olduğunu, özyeterlik ve kaygının ters, özyeterlik ile motivasyonun ise doğru orantılı olduğunu ortaya koymuştur. Çubukçu (2008) da araştırmada elde edilen bulgulara benzer biçimde özyeterlik ile kaygı arasında anlamlı düzeyde ve pozitif bir ilişki olduğu rapor etmiştir. Coşkun ve Taşgın (2018) ise bu araştırma bulgularının aksine yabancı dile yönelik tutum ile kaygı arasında negatif yönde ve sıfıra yakın bir ilişki bulmuştur.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre yabancı dil kaygısı, yabancı dile yönelik tutum yabancı dil özyeterliği arasında anlamlı ilişkiler vardır. Bu nedenle yabancı dil öğretiminde bu üç değişkenin birlikte değerlendirilmesi önerilmektedir. Araştırmaya göre eğitim-öğretim süreçlerinde yabancı dil özyeterlik algılarının artırılmasında kaygı ve tutum işlevsel araçlar olarak kullanılabilir. Yabancı dile yönelik tutum yabancı dil özyeterliği üzerinde yabancı dil kaygısından daha etkili bulunmuştur. Bu açıdan bakıldığında yabancı dil özyeterliğine yönelik bir işlemde yabancı dile yönelik kaygı ve tutum arasında bir tercih yapılması gerekiyorsa tutum seçilmelidir.

Kaynakça

- Acat, B. (2000). *Dilin işlevselliği Yaklaşımına Göre Düzenlenen Türkçe Eğitiminin Etkililiği*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Arnold, J. & Brown, D. (1999). *A map of the terrain*. In J. Arnold, (Ed.), *Affect in Language Learning* (pp. 1-24). Cambridge: Cambridge University Press.
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Arslan, A. (2012). İlköğretim öğrencilerinin öz yeterlik inancı kaynaklarının öğrenme ve performansla ilgili öz yeterlik inancını yordama gücü. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12, 1907-1920.
- Aydın, B. (2001). Konuşma ve Yazma Derslerinde Yabancı Dil Öğrenimindeki Kaygı Nedenleri. Doktora Tezi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Bandura, A. (1997). *Self Efficacy: The Exercise of Control*. New York: Freeman.
- Baş, G. (2013). Yabancı dil öğrenme kaygısı ölçeği: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 17(2), 49-68.
- Batumlu, D. Z. & Erden, M. (2007). The relationship between foreign language anxiety and English achievement of Yıldız Technical University School of Foreign Languages preparatory students. *Journal of Theory and Practice in Education*, 3 (1), 24-38.
- Bıkmaz, F.H.(2002). Fen öğretiminde öz-yeterlik inancı ölçeği. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama*. 1(1), 197-210.
- Bordens, S. Kenneth & Horowitz, A. Irwin (2002). *Social Psychology (Second Edition)*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Büyükduman, F.İ. (2006). *İngilizce Öğretmen Adaylarının, İngilizce ve Öğretmenlik Becerilerine İlişkin Özyeterlik İnançları Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Chamot, A. U. (1993). *Changing instruction for language minority students to achieve national goals*. Proceedings of the Third National Research Symposium on Limited English Proficient Student Issues: Focus on Middle and High school Issues.
- Cheng, Y. (2001). The relationships among language learning self-efficacy, belief in giftedness for language learning, and language anxiety. *Concentric: Studies in English Literature and Linguistics*, 27(2), 75-90.
- Coşkun, G. ve Taşgın, A. (2018). An investigation of anxiety and attitudes of university students towards English courses. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 14(2), 135-153.
- Çubukçu, F. (2008). Yabancı dil öğrenme endişesi ile öz yeterlik arasındaki korelasyon üzerine bir çalışma. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 4(1), 148-158.
- Demir, E., Saatçioğlu, Ö. & İmrol, F. (2016). Examination of educational researches published in international journals in terms of normality assumptions. *Curr. Res. Educ.*, 2(3), 130-148.
- Duman, B.A. (2007). *Lise Öğrencilerinin İngilizce'ye Yönelik Özyeterlik Algı Puanlarının Cinsiyete, Alanlara ve Farklı Düzeylere Göre İngilizce Başarısını Yordama Gücü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- (EF English Proficiency Index, 2018). The world's largest ranking of countries and regions by English skills. <https://www.ef.com.tr/epi/> (Erişim Tarihi: 23 Ağustos 2019)
- Erişek, Ö. & Yücel, F. (2002). Dil öğretiminde yazınsal metinlerin yeri. *Osman Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(2), 63-75.
- Erkan, Y. D. & Saban, A. I. (2011). Writing performance relative to writing apprehension, self-efficacy in, writing and attitudes towards writing: A Correlational Study in Turkish Tertiary-Level EFL. *The Asian EFL Journal Quarterly*, 13(1), 163-191
- Feldman, S. R. (1996). *Understanding Psychology*. New York: McGraw-Hill
- Freedmann, L. Jonathan, Sears, O. David & Carlsmith, J. Merrill (2003). *Sosyal Psikoloji*. (Çev:A. Dönmez). Ankara: İmge Yayıncılık.
- George, D. & Mallery, P. (2003). *SPSS for Windows step by step: A simple guide and reference*. 11.0 update (4th ed.). Boston, MA: Allyn & Bacon

- Ghonsooly, B. & Majid E. (2010). Learners' self-efficacy in reading and its relation to foreign language reading anxiety and reading achievement. *Journal of English Language Teaching and Learning*, 53(217), 45- 67.
- Graham, S. & Weiner, B. (1996). *Theories and principles of motivation*. In D. C. Berliner & R. C. Calfee (Eds.), *Handbook of educational psychology* (pp. 63-84). New York: Simon & Schuster Macmillan.
- Green, B. S. & Salkind J.N. (2010). *Using SPSS for Windows and Macintosh: Analyzing and Understanding Data*. Prentice Hall Press Upper Saddle River, NJ USA.
- Gürsu, F. (2011). *The Turkish Equivalence, Validity, and Reliability Study of the Foreign Language Classroom Anxiety Scale*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Horwitz, E.K., Horwitz, M.B., & Cope A.J. (1986). Foreign language classroom anxiety. *Modern Language Journal*, 70, 125-132.
- Horwitz, E.K., Horwitz, M.B., & Cope, J. A. (1991). *Foreign language classroom anxiety*. In E. K. Horwitz & D. J. Young (Eds.), *Language anxiety: From theory and research to classroom implications* (pp. 27-36). New Jersey: Englewood Cliffs.
- Huang, C.S. & Chang, F.S. (1996). Self Efficacy of ESL: an Example of Four Learner. http://www.eric.ed.gov/ERICDocs/data/ericdocs2/content_storage_01/0000000b/80/26/c2/ff.pdf Erişim tarihi: 20.10.2018.
- Kanjira, T. J. (2008). *Motivation and Attitudes Towards English as Second Language Among Learners in Rural Kwazulu-Natal High Schools*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Michigan Üniversitesi: USA
- Kapıkıran, N. (2006). Okul öncesi çocuklarında sosyal beceri: durum saptaması. *Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 20-28.
- Karagöl, İ. ve Başbay, A. (2018). Tutum, kaygı ve İngilizce konuşma başarısı arasındaki ilişki. *Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi*, 11(4), 809-821.
- Karasar, N. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (25. bs.). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kazazoğlu, S. (2013). Türkçe ve İngilizce derslerine yönelik tutumun akademik başarıya etkisi. *Eğitim ve Bilim*. 38(170). 294-307.
- MacIntyre, P. D., & Gardner, R. C. (1994). The subtle effects of language anxiety on cognitive processing in the second language. *Language Learning*, 44, 283-305.
- Mills, N., Pajares, F. & Herron, C. (2006). A Reevaluation of the role of anxiety: self-efficacy, anxiety, and their relation to reading and listening proficiency. *Foreign Language Annals*, 39(2), 276-295
- Noghabi, S.R.S (2012). Foreign Language Classroom Anxiety, Academic Achievement and Self Efficacy: Their Correlation toward Each other in Focus, International Conference on ICT for Language Learning 5th. Edition. Pixel:Italy.
- Orakçı, Ş., Aktan, O. ve Toraman, Ç. (2019). Lise öğrencilerinin İngilizce özerklik algısı, kaygısı ve öz yeterlik inancı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Opus Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 11(18), 424-450.
- Rahemi, J. (2007). Self-efficacy in English and Iranian senior high school students majoring in humanities. *Novitas-ROYAL Research on Youth and Language*. 1(2), 98-111.
- Sapir, S. & Aronson, A.E. (1990). The relationship between psychopathology and speech and language disorder in neurological patients. *Journal of Speech Hearing Disorders*, 55, 503-509.
- Shaw, M. L. & Wright, J. (1967). *Scales for the Measurement of Attitudes*, MacGraw Hill, Toronto.
- Topal M, Eyduran E, Yağanoğlu, A.M., Sönmez, A.Y., Keskin S. (2010). Çoklu doğrusal bağlantı durumunda ridge ve temel bileşenler regresyon analiz yöntemlerinin kullanımı. *Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 41, 53-57.
- Tsai, C.C. (2013). The impact of foreign language anxiety, test anxiety, and self-efficacy among senior high school students in Taiwan. *International Journal of English Language and Linguistics Research*, 1(3), 1-17.
- Tuncer, M. & Doğan, Y. (2015). Hazırlık sınıfı öğrencilerinin yabancı dil ders kaygıları ve akademik öz yeterlikleri arasındaki ilişki. *Journal of Language and Literature Education*, 14, 153-167.

- Ülsever, S. (1998). Yabancı dil öğretiminde materyal geliştirme ve değerlendirme. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8, 1-2, 161-167.
- Woodrow, J. L., (2001). Towards a Model of Adaptive Language Learning: A Pilot Study. Sydney University. Ulaşım adresi: http://www.eric.ed.gov/ERICDocs/data/ericdocs2/content_storage_01/0000000b/80/0d/74/e6.pdf.
- Yanar, B.,H. & Bümen, N.,T (2012). İngilizce ile İlgili Özyeterlik İnancı Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20 (1), 97-110
- Yang, H.Y., Lay, Y.L. Tsao, W.Y., Liou, Y.C. & Lin, C.K. (2007). Impact of language anxiety and self-efficacy on accessing internet sites. *Cyber Psychology & Behavior*. 10, 2;226-244.
- Yenilmez K. & Özabacı Ş. N. (2003). Yatılı öğretmen okulu öğrencilerinin matematik ile ilgili tutumları ve matematik kaygı düzeyleri arasındaki ilişki üzerine bir araştırma. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14: 132-146.

Extended Abstract

Officially English language teaching begins at primary school in Turkey and this process unofficially starts at pre-school educational institutions. Although it provided in every teaching level, foreign language learning has not satisfied the educators, parents and even learners for many years. Despite all the time, money and energy which are spent, English education is far from the targeted level. According to Economic Policy Research Foundation of Turkey (TEPAV) and the British Council (2013), for the majority of students in Turkey, English proficiency level, even after a long period of education, does not reach the desired level. According to data from the English Proficiency Index Turkey was ranked 60th among 80 countries in 2017.

It is thought that knowledge and skill difference foreign language between societies is affected by teaching methods as well as learners' features. When the literature is examined, it is noteworthy that there are many factors affecting foreign language learning positively and negatively. These factors include anxiety, self-efficacy perception and attitude. This research is limited to anxiety, attitude and self-efficacy which are thought to be crucial in language learning.

The aim of the study is to determine the relationships between anxiety, self-efficacy and attitude towards foreign language lesson. For this purpose, data were collected from the research sample by applying the scales of anxiety, attitude and self-efficacy for the foreign language. The sample of the research carried out according to the correlational survey model is composed of 594, 10, 11 and 12 students attending public high schools in Elazığ province in the 2018-2019 academic year. Three different measurement tools were used for his research. One of these tools is the anxiety scale developed by Horwitz and Cope (1986) in order to measure foreign language lesson anxiety. This scale was adapted to Turkish by Aydın (2001), and as a result of the validity study conducted by Gürsu (2011), it was found that the scale had an original internal consistency of .93 and its test-retest correlation was .83. This scale is composed of 33 items and three sub-scale. Another scale used in the study is the self-efficacy perception scale developed by Yanar and Bümen (2012). The scale consists of 8 Reading, 10 Writing, 10 Listening and 6 Speaking, total 34 items. The Cronbach's alpha reliability coefficient of the scale was found to be 0.97. The attitude scale developed by Kazazoğlu (2011) was also used in the study. This tool consists of total 27 items and

three sub-scale: positive thoughts towards English lesson, negative thoughts towards English lesson and positive thoughts towards learning. The Cronbach-Alpha internal consistency coefficient of the scale was counted as .73 by the researcher who developed the scale. In this research, Cronbach Alpha coefficient of anxiety scale was calculated as .750, self-efficacy scale was .957 and attitude scale was .933. The permission of the scales used in the study were got by mail. In the evaluation of the collected data, multiple regression analysis was used. Skewness and kurtosis coefficients were calculated for normal distribution which is one of the preliminary necessities of multiple regression analysis.

In this study, three dependent variables, Anxiety, Self-Efficacy and Attitude were used and it was tried to be determined by regression analysis whether these dependent variables affect each other or not. All conditions are provided for this analysis. Regression analysis can be performed in the ± 2 range of skewness and kurtosis (George and Mallery (2003), Trust, 2014) and VIF values less than 10 (Topal, Eydurun, Yaganoglu, Sonmez and Keskin, 2010). As a result of the analysis, two models were produced and according to these models, there is a strong correlation among attitude, self-efficacy and anxiety.

As a result of the research, it was determined that the anxiety, attitude and self-efficacy in foreign languages were in a high and significant relationship with each other. Attitudes towards foreign languages account for 40.6 percent of the variance of self-efficacy and this rate increase to 41.8 percent with the addition of foreign language anxiety. There are several similar studies in the literature. Tuncer and Doğan (2015) found a positive relationship between anxiety and self-efficacy in their study. On the other hand, there are researches which have found out negative relationship between anxiety and self-efficacy (Tsai, 2013; Noghabi, 2012; Erkan and Saban, 2011; Ghonsooly and Elahi, 2010; Mills et al., 2006; Cheng, 2001). In addition to these studies, Yang, Lay, Tsao, Liou and Lin (2007) mentioned the effect of self-efficacy on language anxiety. This study found that anxiety affects the perception of language self-efficacy. Another study is the research of Rahemi (2007) on social science students. In this study, it was determined that students with low self-efficacy in foreign languages had negative attitudes. In his study, Chang (2001) reported that the self-efficacy of foreign language was adversely affected when the level of student anxiety increased. In his study of adults, Woodrow (2001) emphasized intangible variables in foreign language learning. According to the result of his research, it was found that anxiety, self-efficacy, motivation and language learning strategies were in close relation with each other, self-efficacy and anxiety were inversely and self-efficacy and motivation were directly proportional.

According to the findings of the study, foreign language anxiety and foreign language attitude are the variables to be considered in terms of foreign language self-efficacy. Anxiety and attitude can be considered as functional tools in increasing the self-efficacy perception of foreign language in educational processes.